

יום	יום לחדש	יום מוהר"א	ליקוטי מוהר"א	ליקוטי הלכות מוהר"א	משנה ברורה	עלים לתרופה	שולחן ערוך
שבת	כ"ד	סג:	קפו	קפז	חזרה	תשצא-צב	יג, יד
א	כ"ה	סד:	קפח	קפח	קכב	תשצג-צד	טו, טז
ב	כ"ו	סד:	קפט	קפט	קכב:	תשצג-צו	יז, יח
ג	כ"ז	סה:	קצ	קצ	קכג	תשצג-צח	יט, כ
ד	כ"ח	סה:	קצא	קצא	קכג:	תשצג-ת	כא, כב
ה	כ"ט	סו:	קצב	קצב	קכד	תתא-תב	א, ב
ו	ל'	סו:	קצג	קצג	חזרה	תתג-תד	ג, ד

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

354 | פרשת יתרו | כ"ד שבט תשפ"ד

דבר המערכת

"שבת מברכים אדר ראשון" - החודש שמרבין בו בשמחה, "החודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל יום טוב". בשבת זו יושפע מן השמים בעז"ה שפע חודש נפלא זה, שבו תתעצם מפלת המן העמלק, ובו נזכה ל"ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאים". בשבת זו נתפלל מעומק הלב "שתחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה לששון ולשמחה", שאכן נזכה ל"ועשיו כל ההתחלות מפורים", להתחיל להיות אנשים כשרים באמת ולצאת מכל גלויות הנפש הזופה מאביה שבשמים ומתבוססת פְּמֻדְמָנַת הרפש זה כמה.

בשבת זו גם נבקש מעומק הלב שהחודש הזה יביא בכניפו "ישועה ונחמה" בכלליות, כי גברה ידה של מלכות עמלק בארץ הקודש בפרט, וכח הרע של עמלק בעולם בכלל, בגזירות נוראות על החינוך הטהור ועל עתידם של בני הישיבות בארץ הקודש, על כשרות הטלפון הסלולרי, ועל כל הקדוש והיקר.

מאמינים אנו באמונה שלמה שבכל שנה ושנה מתחדשים נְפִי פורים ביתר שאת, הן זה כל מהותו של "פורים", שהוא להכניע ולבטל קליפת המן חוב מהלקוחות, הן נעלינו לעמוד ולייחל ולצפות ולקוות ולהתגעגע לזכות לניסים אלו בפרטיות, וגם בכלליות, להינצל מכל אותן צרות הרוחניות והגזירות הקשות שעמלק זומם לבלע ולהשחית ולקעקע עד היסוד רח"ל.

קיבלנו מתנה כפולה, אדר ראשון ואדר שני, פורים קטן ופורים גדול, שבוודאי נחוצים עבורנו לתת לנו שארית בארץ ועלינו לקחת מעתה את כלי זיינו של משיח לצאת ולזעוק 'זעקה גדולה ומרה' להינצל מציפורני עמלק הפרטי והכללי, ושומע תפילה יחשי ישועתנו לעשות לנו פלאות כבימים ההם.

העורכים

פניני אור

אמרות מהירות מרביה"ק ותלמידיו

רַבְּנוּ אָמַר: "אֲנִי יָכוֹל לְהִכָּנֵס כְּזֶה יְרָאָה בְּאֲנָשִׁי עַד שִׁפְחָדוֹ לְגִשְׁתׁ וּלְהִתְקַרֵּב לְשִׁלְחָו לְאֶכְל" = "אִיךָ קָעַן אַרְיִין בְּרַעֲנָגֵעַן אֲזַא יְרָאָה בִּי מִיֵּנֶע לִיט, אַז זִי וְעֵלָן מוֹרָא הָאָבָן צוֹ גֵּהֶעַן צוֹם טִישׁ עָסוּ".

(שיח שרפי קודש)

ומישה נגיש אל הערפל

ובטמטום הלב שמקיפים אותו, ומחכה לאדם שיתגבר כדי שיזכה לתקן את העבר ולאור מופלא בעתיד.

בפרשתנו אנו לומדים על החושך והערפל שהקיפו את הר סיני. חושך וערפל זה גרם לרבים מבני ישראל להרגיש דחויים ורחוקים, ומנע מהם מלרצות להתקרב אל התורה. אבל משה רבינו הבין ולימד את ישראל שהשם יתברך נמצא בחושך זה, ושעליהם להתאמץ ולהתקרב דוקא מתוך חושך זה והיא שיתיתן להם את הכלי לקבלת התורה הקדושה.

וכמו שרבינו הקדוש מאיר את כוונת הכתוב "ויעמוד העם מרחוק ומשה נגיש אל הערפל אשר שם האלקים" - "כי מי שהוא הולך בגשמיות כל ימיו ואחר כך נתלהב ורוצה לילך בדרכי השם יתברך, אזי מידת הדין מקטרג עליו ואינו מניח אותו לילך בדרכי השם יתברך ומזמין לו מניעה, והשם יתברך חפץ חסד הוא ומסתיר את עצמו כביכול בהמניעה הזאת. ומי שהוא בר דעת הוא מסתכל בהמניעה ומוצא שם הבורא ברוך הוא, ומי שאינו בר דעת כשרואה המניעה חוזר תיכף לאחוריו. ומניעה הוא בחינת ענן וערפל, כי ענן וערפל היינו חושך מלשון מניעה, וזה פירוש הפסוק 'ויעמוד העם מרחוק', שהוא בחינת דעת כל ישראל, 'נגיש אל הערפל אשר שם האלקים', היינו אל המניעה, שבה בעצמה נסתר השם יתברך". והוא מסיים: "ומי שהוא בר דעת, יכול למצוא את השם יתברך בתוך המניעות בעצמן, כי באמת אין שום מניעה בעולם כלל, כי בתוקף המניעות בעצמן נסתר השם יתברך, ועל ידי המניעות בעצמן דייקא יכולים להתקרב להשם יתברך, כי שם נסתר הוא יתברך" (ליקוטי מוהר"א, קטו).

המניעות הם הם כלי ההתקרבות, מי שלא נבהל ומבין שכל הקשיים בגוף בנפש ובממון הם קריאות חיבה להתאמץ לשברם כדי לזכות על ידם לתוספת אורה, הוא זה שאכן יפוך אותם לכלי קבול להתחדשות הטובה הגנוזה בהם.

וכך מגלה לנו רבינו הקדוש: "שכל מי שיש לו יגיעות וטרחות יותר בתחילת ההתקרבות להשם יתברך, דהיינו שיש לו מניעות רבות וגדולות, כגון מאביו ואשתו וחוטנו או משאר בני אדם שמונעים ומעכבים אותו מאד, ומניעות מחמת ממון, ושאר מניעות ועיכובים ובלבולים שמשתטחים לפניו ומונעים אותו מאד, והוא צריך להתייגע ולטרוח מאד לשברם - כל אלו היגיעות והטרחות שיש לו בתחילת ההתקרבות הם טובה גדולה להאדם, כי על ידי זה זוכה אחר כך לקבל הרבה קדושה וטהרה. כי על ידי היגיעות שבתחילה נעשה הכלי, וכל מה שיש לו יותר יגיעות וטרחות יש לו כלי גדול ביותר לקבל אחר כך בתוכו שפע קדושה וטהרה להתקרב להשם יתברך" (שם, קפה).

נשליך את חכמותינו האנושית ונקבל את החכמה האלוקית על מהותן של המניעות, ואזי נהפוך אותם לכלי קיבול לטוב המופלא המצפה לנו.

זה כמה שנים טובות שהוא יושב בכולל ולומד, ולפתע החלו הקשיים: המצב הכלכלי תמיד היה בצמצום, אבל לאחרונה בני הבית לוקחים זאת קשה ומביעים את דוחקם הנוגע ללב ומשברו. מכל צד צצים קשיים וסיבות שגורמות לו כבדות להמשיך לעסוק בתורה, והגרוע מכל, החיות שהיתה לו בלימוד פגה ונעלמה, מין עצבות עוטפת אותו מבלי יכולת להרגיש נועם ורצון בעמל תורתו. נדמה לו שבשמים אין חפצים בתלמודו, אחרת מדוע מערימים עליו כל כך הרבה קשיים.

הוא רוצה להתבודד ולשפוך שיחו לפני קונו דבר יום ביומו, הוא חושק וחולם על כך, אבל בפועל עומדים כנגדו חומות; זמנו דחוק, אין לו יישוב הדעת, בכל פעם מזדמנות טרדות אחרות, וגם כאשר סוף סוף הוא מוצא את הזמן לבו בל עמו, הוא יושב כעץ וכאבן, ביבשות בטמטום ובעצבון רוח על כסילותו ועביוותו הטופחים על פניו ולא נותנים לו לשפוך לבו. ברור לו שלמעלה מואסים ונגעלים מדיבוריו ושאינן מי שחושק לשמעם, רק זו יכולה להיות הסיבה לטמטום ולטירדה המתמשכים כל כך.

"ישראל בעת קבלת התורה היו להם חכמות גדולות, ולולא שהיו ישראל משליכין מעצמן החכמות, לא היו מקבלים התורה" (ליקוטי מוהר"א, קגג). אחת החכמות האנושיות שסותרות לקבלת עול תורה בכל פעם, היא: ההסתכלות על מהותם של הקשיים והטרדות בגוף בנפש ובממון שמקיפות את האדם בבואו לעבוד את בוראו. בעיני בשר נראה כי אלו באו להרחיק ולזלזל במהות. הן כך חושב אדם כלפי זולתו, שאם הלה אין מאיר לו פנים ומכביד בכל מיני אופנים את דרכי הקשר שביניהם, סימן שאין הוא חפץ בקרבתו.

אך החכמה האלוקית הפוכה בתכלית, המניעות הקשיים וההרחקות הנראות לעין בגשת האדם לעבוד את בוראו הן הן אותות וסיבות ההתקרבות, כי "ההתרחקות הוא תחילת ההתקרבות, וכשאדם רוצה להתקרב להשם יתברך אזי על פי רוב באים עליו דינים ויסורים ומניעות רבות ועצומות ונדמה לו כאילו מרחקים אותו, אבל כל זה לטובה בשביל התקרבות. וצריך להתחזק ולהתגבר ולהתאמץ ולעמוד בנסיון הזה שלא יתרחק ח"ו על ידי היסורים והמניעות וההתרחקות. ואל יטעה בעצמו לומר שמרחיקין אותו, רק ידע ויאמין שכל מה שעובר עליו הכל לטובתו, כדי שיתגבר להתקרב יותר, כי ההתרחקות היא רק בשביל ההתקרבות" (משיבת נפש, כ. ע"פ לקו"מ ע"ד).

כך בקשיים יחיצונים כדוחק פרנסה ושאר מייצרים, וכך גם במניעות שבנפש. העצבות שלופתת את האדם ומכבידה עליו כל כך, היא מניעה עצומה בעבודת ה', וכפי שרבי נתן משתתף בתפילתו: "עצבות ומרה שחורה, שהמה היו בעוכרינו והמה הם רוב עיקר המניעות והביטולים מעבודתך באמת" (ליקוטי תפלות, כג). ומניעה זו הינה למעשה מתנת שמים שניתנה לו כדי לקרבו אם יתאמץ להתגבר כנגדה. השי"ת מסתתר בתוך העצבות הזאת

ראייתו של משה רבינו!

ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שנאי בצע ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרת

"משה רבינו, עליו השלום, שהוא היה הדעת הכולל של כל ישראל - על ידי ראייתו לבד, שהיה מסתכל בתוך כל אחד ואחד, על ידי זה היה יכול לחלק הגדולה והשררה לכל אחד ואחד כראוי לו לפי מדרגת מוחו.

וזה בחינת 'אתה תחזה מכל העם, ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות' וכו', 'אתה תחזה' דייקא, כי על ידי הראיה לבד של משה רבינו, שהיה רואה ומסתכל בכל אחד ואחד, היה מתנוצץ מוחו של כל אחד, ועל ידי זה קיבל כל אחד ואחד גדולה ושררה כפי ערכו, כפי הראוי לו לפי מדרגת מוחו, דהיינו בחינת 'שרי אלפים ושרי מאות' וכו'. וזהו: 'אתה תחזה וכו' ושמת עליהם שרי אלפים' וכו', כי על ידי שיחזה משה ויסתכל בעם, על ידי זה בעצמו הוא משים אותם 'שרי אלפים', כי על ידי ההסתכלות בהם מקבל כל אחד גדולתו, על ידי התנוצצות מוחו שמתנוצץ על ידי ההסתכלות שמסתכל בו חכם הדור, בחינת משה" (ליקוטי מוה"ר"ן תניינא, עב).

אור האמת של הדיינים!

אנשי אמת שנאי בצע

הדיינים צריכים להיות גם "אנשי אמת" וגם "שונאי בצע". והקשר בין ב' מידות אלו, הסמוכות בתורה זו לזו, מבאר מוהרנ"ת, וזהו תמצית דבריו הקדושים:

"כששני הבעלי דינים באים לדון ומכחישים זה את זה על עסק ממונם - זה בחינת התגברות החושך מאד, כי השקר הוא חושך, ובפרט שעיקר הכחשתם הוא בשביל ממון, נמצא שנפלו לתאות ממון עד שרוצה אחד לעשוק ולגזול את חברו, שזהו עיקר תאות ממון. ותאות ממון הוא חושך גדול מאד, כי כל מיני חושך, בחינת אנפין חשוכין, כלולין בתאות ממון.

ועליכן באמת קשה מאד לברר משפט צדק, מחמת תקופת התגברות החושך. ועליכן אי אפשר לדיין לברר המשפט כי אם עלידי אמת, כי העיקר הוא אמת, דהיינו שיסתכל הדיין רק על האמת, ולא יהיה בלבו שום צד פניה והטיה ח"ו לשום צד מהצדדים, והיו שניהם שוים בעיניו באמת, ויסתכל בעין האמת לאמתו, ואז יתלבש בו אור השם יתברך, שהוא עצם האמת, וע"ז יאירו עיניו ויזכה לברר המשפט-אמת.

וזה בחינת גודל האיסור של שוחד, כי השוחד יעוור עיני חכמים, כי ע"י שוחד, שהוא בעצמו בחינת תאות ממון, ע"ז מתגבר החושך ביותר על הדיין, עד שנחשכו עיניו ואינו זוכה לברר האמת מתוך החושך. וזה בחינת 'אנשי אמת שונאי בצע', כי שניהם הם בחינה אחת" (אוצר היראה, דין תורה, ט. ע"פ ליקוטי הלכות, דיינים, ג).

עזות' הנובעת מ'בושה'...

שאלה:

למדתי השבוע בליקוטי מוהר"ן תורה כ"ב, ושם כותב רבינו על המשנה "ובושת פנים לגן עדן": "כי באמת זה העזות דקדושה נמשך מבושת וכו', כי העזות הזאת דקדושה, שהוא בחינת בושת, הוא בחינת עדן, בחינת עדן עילאה".

ורציתי להבין: כיצד שייך לומר שהעזות נמשכת מבושה? הרי עזות הוא היפך הבושה ממש?

תשובה:

העזות הקדושה - לא רק שאינה עומדת בסתירה עם הבושה הקדושה, אלא היא נולדת ממנה. הבושה הקדושה היא זו שמביאה את האדם לעזות נוראית, עזות פנים ככלב...

רק כך נוכל להבין את הנאמר בוידוי הגדול (לרבינו ניסים, בסדר יום כיפור קטן): "בעזות מצח באתי לבקש סליחה מלפניך, שמת' פני ככלב, וגשתי לפניך בבושת פנים!". מה קורה כאן? אני בא לפני ה' בעזות מצח, וניגש לפניו בבושת פנים? הכיצד?

אך, אכן כן: רק המתבייש מפני מלך מלכי המלכים, הוא זה שמעזיז פניו לבוא שוב ושוב לפני ה', לספר לו עד כמה התרחק ופגם...

מאידיך: עז-הפנים האמיתי הוא זה שמתבייש לבוא שוב לפינת ההתבודדות, לספר מחדש לה' על עוונותיו. כי אין לך עזות וחוצפה הגדולה ביותר כנגד הא-ל הגדול הגיבור והנורא, יותר מזה שלא מסלק את הבושה מעל פניו ובא לספר את לבו לפני ה'!

"כי אם ישאר חס ושלום, בבושה, דהיינו שיתבייש מפניו יתברך ולא יתוודה כלל ולא יבקש מחילה וכפרה כלל מחמת הבושה. אזי, אדרבא, זהו עיקר העזות שמעז פניו לפני ה' יתברך ואינו מודה על האמת לפניו, כמו שכתוב 'הנני נשפט אותך על אמורך לא חטאתי'" (ליקוטי הלכות, הלוואה ג, ד).

החצופים הגדולים ביותר בדורנו - דור אשר עליו ניבאו חכמינו 'חוצפא יסג' - אשר מעיזים פניהם להתהלך בשרירות לבם. אינם חצופים [בשורש] אלא ביישנים. חסר להם אומץ! חסרון האומץ הוא זה שמביא אותם להתחצף...

"ומזה באים כל הנפילות של כמה וכמה אנשים שנופלים למה שנופלים, רחמנא ליצילן, וכל זה הוא מחמת הבושה הגדולה שיש להם אחר החטא, ומחמת זה נופלים בדעתם ומתביישים לעשות שום דבר שבקדושה, ועל ידי זה יורדין מטה מטה עד שבאים למה שבאים, רחמנא ליצילן" (שם).

אילו היו מתגברים על הבושה, ולא היו מתביישים לבוא שוב ושוב לשעת ההתבודדות, ולספר מחדש על חוצפתם, ועל נשמתם הכואבת; אילו היו מסלקים את הבושה מעל פניהם, ומתחדשים מחדש בעבודת ה' כאילו לא קרה כלום - הרי אז, היו מאבדים אט אט את העזות, ואור הבושה היה חוזר להאיר על פניהם, והיתה יראת ה' על פניהם לבלתי יחטאו.

דוגמא נפלאה לכך נוכל למצוא ביחסים שבין לווה למלווה: לא נדיר למצוא אנשים שחברם גמל אתם טובה והלווה להם סכום סכף גדול, ובסופו של דבר הן מעיזים פניהם וטוענים להד"ם. מהיכן נובעת חוצפה נוראית זו? - אנו שואלים את עצמנו. והתשובה היא: בושה!

"כי בוודאי זה שכופר ממון חברו, על פי רוב הוא מחמת שאין לו לשלם. רק מחמת בושה, שאינו יכול להעיז פניו בפני בעל חובו, לומר 'המתן לי עד שיהיה לי מעות', על כן כופר בו לגמרי. נמצא, שמחמת בושה בא לידי עזות גמור לכפור בחברו" (שם).

אילו הייתה לו לאותו בעל-חוב בושה אמיתית ונכונה, לא היה כופר בחברו, אלא אדרבא, היה מקבל את האומץ לבוא אתו בדברים.

"כי צריכים להיפך ממש, שמאחר שאין לך לשלם, טוב לך אם תעזי פניך נגד בעל חובך ותסלק הבושה מפניך, ותאמר לו: 'אמת שלוויתי ממך וגמלתי טובה גדולה, אבל מה אעשה, כי אין לי לשלם עכשיו. המתן לי עד שיהיה לי, ואשלם לך'. נמצא, שדייקא מחמת פגם העזות, מחמת שאינו יכול להעיז פניו, מחמת זה דייקא, כופר בו" (שם).

כן, גם אנחנו:

אם אנו חייבים חובות עתק להשם יתברך, נתבייש מפניו, עד אשר מרוב בושה ניגש לפניו בעזות פנים, להתחדש מחדש בהתבודדות ועבודת ה'!

וכך מסכם זאת מוהרנ"ת:

"בתחילה בודאי צריך שיהיה לו בושה גדולה לפניו יתברך, ויהיה מורא שמים עליו כמורא בשר ודם לבלי לעשות שום חטא ועוון נגדו יתברך. אבל אם כבר התגבר עליו הבעל דבר ונכשל במה שנכשל, חס ושלום, צריך להתגבר שיהיה לו עזות גדול מאד נגדו יתברך, ולהתאמץ בכל עוז לבלי ליפול בדעתו כלל, רק לבטוח ברחמי המרבים בלי שיעור, ולהתחזק להתחיל בכל עת מחדש, ולא יסתכל כלל על מה שעבר עד הנה. רק ישתטח לפניו יתברך, ויבקש מלפניו, ויתוודה לפניו עוונותיו, ויבקש מחילה עליהם. ויתחנן מלפניו יתברך על להבא, שיצילהו ה' יתברך ברחמי המרובים בלי שיעור.

כי באמת, זה העזות הוא בושה, כי נמשך מבחינת 'בושת פנים לגן עדן', שמשם נמשך העזות דקדושה כנ"ל. כי על ידי העזות הזה יזכה להינצל מחטאים להבא ולהיות כרצונו, שזהו בחינת בושה, שיתבייש מעתה לפניו לבלי לעבור על מצוותיו יתברך, בחינת 'ובעבור תהיה יראתו על פניכם, זה הבושה, לבלתי תחטאו'.

ולהיפך, הבושה דסטרא אחרא, שמתבייש לדבר לפניו יתברך ולהרים עצמו לעבודתו יתברך מחמת גודל עוונותיו, זהו עיקר העזות דסטרא אחרא שנמשך מבושה דסטרא אחרא. כי הלא על ידי בושה זו, אדרבא, הוא מעיז פניו מאד נגדו יתברך ואינו עובדו כלל, וחס ושלום יבוא למה שיבוא חלילה אם יפול בדעתו, חס ושלום" (שם).

פנינים מאירים וחיידושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים זי"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכנער שלישי"א אשר ציין ורשם לפניו לזיכרון.

לקט ספריים

פרשת יתרו

השי"ת שוכן בתוך הגשמיות ועביות כדי שישמע העם ויכין

ויהא קרוב אלינו, כי הוא כביכול שוכן בתוך איברים הגשמיים שהוא מתמשל אלינו. וזהו "אנכי בא אליך בעב הענן", היינו שאני מתמשל בתוך עביות וגשמיות, כי אני שוכן בתוך העביות והגשמיות, היינו בתוך האיברים הגשמיים שאני מתמשל אליכם. ולמה אני בא בעב בענן היינו בעביות בעבור ישמע העם כדי שיוכלו לשמוע, לזה אני מתמשל באיברים גשמיים ואני שוכן בתוך הגשמיות ועביות כדי שישמע העם.

אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך (שמות יט, ט). מה שאמרנו חז"ל (עיי' רש"י שמות יט, יח) לשבר את האוזן, פירוש מה שהשם יתברך מתמשל אצלנו באיברים גשמיים כביכול, הוא שהשם ברוך הוא מצמצם את עצמו ומקטין את עצמו כביכול עד שמקרב את עצמו אלינו בתוך האיברים הגשמיים שנתמשל בו השם בכדי שנוכל להבינו ולהכירו

מקור הסגולה - צפרא דמרא טב

השבוע למדנו בשולחן ערוך סימן פ"ט (סעיף ב) 'כיון שהגיע זמן תפילה, אסור לאדם להקדים לפתח חבירו ליתן לו 'שלום', משום דשמו של הקדוש ברוך הוא שלום.. ויש אומרים שאפילו במוצא חבירו בשוק לא יאמר לו אלא 'צפרא דמרי טב' כדי שיתן לב שהוא אסור להתעכב בדברים אחרים כלל עד שיתפלל'.

המקור לאיחול צפרא דמרא טב

מרקע הדברים יש לראות שהיה המנהג לאחל כשנפגשים עם חבר ב'שלום', ורק מפני האיסור לאחל 'שלום' קודם התפלה שינו בזמן הראשונים את האיחול ל'צפרא דמרי טב'. ומשמע שזה היה כל כך משונה, עד שאיחול זה היה מזכיר את האיסור להתעכב בדברים אחרים קודם התפלה.

וכך כתב הרשב"א (ברכות יד. ד"ה אמה) בשם הרמב"ד 'שנהגו לומר צפרא דמרי טב כדי לתת לב שאסור להתעכב בדברים אחרים עד שיתפלל, ומפני שהוא משנה בלשון יזכור'. ובארחות חיים (הל' תפלה סי' יד מובא בב"י) הביא שהיה מנהג בזמן הראשונים בכמה מקומות לתת שלום איש לחבירו אחר שאומרים 'הקל הקדוש' בחזרת הש"ץ לפי שקודם לכן היה מותר לומר רק 'צפרא דמרי טב'.

המקור לשאילת שלום

המקור לשאילת שלום אנו מוצאים כבר בתנ"ך כשאחד היה פוגש את חבירו כשבא מן הדרך או כשיוצא לדרך היה מברך אותו בברכת שלום: **בפרשת ויצא** (בראשית טו) כשנפגש יעקב על הבאר עם הרועים בחור נאמר ו'יאמר להם הַשְּׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם'. **בפרשת מוקץ** (שם מג כז) כשנפגש יוסף עם אחיו נאמר ו'יִשְׂאֵל לָהֶם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמְרוּ הַשְּׁלוֹם אֲבִיכֶם הֲזֶקֶן אִשָּׁר אֲמַרְתֶּם הַעֲדֹנּוּ חַי וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם לְעַבְדְּךָ לְאֲבִינוּ עֲדֹנּוּ חַי'. גם **בפרשת וינו** (שמות יח ז) כשנפגש משה עם יתרו נאמר ו'יִשְׂאֵלוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ לְשָׁלוֹם, וְעוֹד רַבִּים כֹּהֵה'.

כך מבואר גם בספרי חז"ל שהיה נהוג לשאול בשלום: **בגמרא בבא קמא** (ג:) מבואר דשאילת שלום תלמיד לרב הוא 'שלום עליך רבי ומורי', ושאילת שלום הרב לתלמיד הוא 'שלום עליך' (ע"ע יו"ד סי' רמב ס"ז). **ובגמרא שבת** (טז) איתא 'בשעה שעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שהיה קושר כתרים לאותיות, אמר לו הקדוש ברוך הוא 'משה אין שלום בעירך?' אמר משה לפניו 'לום יש עבד שנותן שלום לרבו?' אמר לו הקדוש ברוך הוא 'היה לך לעזרני!'. וכל מי שהיה פוגע את חבירו שמכירו בשוק היה הדרך לשאול בשלומם כפי שדרשו חז"ל **בגמרא ברכות** (ה) 'כל שיוודע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום, יקדים לו שלום, שנאמר בקש שלום ורדפהו. ואם נתן לו ולא החזיר בקרא גזל'.

תקנת עזרא לאחל ב'שלום'

ובגמרא ברכות (נד) שעזרא הסופר תיקן שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם. **ובהערוך על הש"ס** (ע"ר עת) הוסיף על זה: 'זהו התיקון הוא שלום עליכם ושלום משמותיו

של הקב"ה'. כלומר שמתעם זה נהגו לומר בלשון 'שלום' כדי לצאת תקנה זו, ש'שלום' הוא אחד משמותיו של הקב"ה, וכפי שנפסק **בשולחן ערוך** סימן פ"ד שמתעם זה אסור שאילת שלום במרחץ. וכך פירש הרמב"ן **במסכת מכות** (כג: ד"ה ושאלת בפירוש ב) 'חייב אדם לשאול בשלום חבירו בשם, ואנו נמי כי שיילין אהדי מדכרינן שם, דשלום שמו של הקדוש ברוך הוא, דכתיב ויקרא לו ה' שלום, לשם השם'. ע"כ. וכן כתב הרמב"ם **בפירוש המשניות** (סוף מס' ברכות).

הטעם לתקנה זה כתב המאירי (ברכות שם) כדי שיודו שהשלום ושאר הברכות מגיעות מכבודו. ופירש רש"י (ברכות שם ד"ה שיהא וד"ה ואומר) שהתירו חז"ל להשתמש בשם שמים ואין אומרים שהוא מזלזל בכבודו של מקום, לפי שאף המתכוין לשאול לשלום חברו זה רצונו של מקום, שנאמר בקש שלום ורדפהו. ע"כ.

המשיב כופל הברכה

בספר חסידים (סימן יח) כתב שהמשיב כופל את ברכתו, וזה לשונו: 'שאלת שלום של חכמים, השואל אומר צפרא דמרי טב, והמשיב אומר צפרא דמרי טב ואריך לעולם', המשיב כופל השלום. ע"כ. ויש לזה יסוד במה שאנו רואים כיום שהמנהג להשיב לשואל 'שלום וברכה', ובשבת שהשואל אומר 'שבת שלום' המשיב אומר 'שבת שלום ומבורך'.

ובשו"ת מהר"י ברונו (סי' קיג) ביאר על פי זה **הגמרא בגיטין** (סא) שרב חסדא היה מקדים ונותן שלום לעכו"ם, לפי שרב חסדא לא היה רוצה לכפול שלום לגוי, וכדי שלא יתחיל הגוי ואז יצרך להשיב לו יותר, על כן התחיל הוא בשאלה. וכן נפסק **בשולחן ערוך** (יו"ד סימן קמח ס"ו) 'אסור לכפול לו שלום לעובד כוכבים לעולם. לפיכך טוב להקדים לו שלום, כדי שלא יתחיל העובד כוכבים ויצטרך לכפול לו שלום'. ע"כ.

ויעויין **בספר מגיד תעלומה לבעל הבני יששכר** (ברכות ג) שכתב 'המנהג בישראל שהמשיב משיב 'עליכם שלום' ולא זכיתי עדיין לידע טעם לזה, אבל בגירסת הרמב"ם במסכת ברכות יש ראייה למנהגן של ישראל'.

סגולת אמירת 'שלום'

שאילת 'שלום' הוא ברכה שמברך אחד את חברו ויש בה משמעות גדול כפי שמובא **בגמרא ברכות** (סד) 'הנפטר מחברו אל יאמר לו לך בשלום, אלא לך לשלום. שהרי יתרו שאמר לו למשה לך לשלום עלה והצלית, דוד שאמר לו לאבשלום לך בשלום הלך ונתלה. וכן מובא **בגמרא נדרים** (ה) כי מי שנידוהו בחלום ואין לו עשרה שיתירוהו ישב על פרשת דרכים ויתן שלום לעשרה אנשים, ופירש הר"ן שם (ד"ה ויהיה) 'מתוך שיישיבו לו שלום יגיני עליו מן היסורים'.

'בוקר טוב' 'ערב טוב'

לפי הדברים נמצא שיש תקנה מיוחדת לאחל דוקא במילת 'שלום', ורק קודם התפלה

מצות כיבוד אב ואם

כפי שכתב רבינו יונה **בשערי תשובה** (שער א אות מ): כשיתוודה יזכור עוונותיו ועוונות אבותיו, כי היה נעגש עליהם באחזו מעשי אבותיו בידו, וכן כתוב 'התוודו את עונם ואת עון אבותם'.

חלק ממצות כיבוד הוא לבוא לבקר את ההורים מזמן לזמן, כפי שכתב **המשנה ברורה** (סי' שא סק"י) שכשם שמצוה לקבל פני הרב כך יש מצוה לקבל פני אביו, וכתב **בביאור הלכה** (סי' ד"ה להקביל) שהשיעור תלוי אצל כל אדם כפי מה שהוא גר קרוב לאביו, אם הוא בעיר שדר בו או מחוץ לעיר במקום קרוב, או במקום רחוק.

והנה נפסק **בשולחן ערוך** (יו"ד סי' רמ ס"ה) שאין הבן צריך להוציא הוצאות משלו משום מצות כיבוד אב ואם, ואין הבן צריך להוציא הוצאות כדי להשקות אביו ולאמו רק ההורים בעצמם משלמים על הוצאותיהם, ורק אם אין לההורים ויש לבן כופין את הבן לקיים מצות צדקה כפי מה שהוא יכול.

ומסופר שאדם אחד שאל את הגר"ח **מבריסק** ז"ל, היות שאביו גר במקום רחוק וכדי לשמשו צריך להוציא הוצאות נסיעה ועולה לו הרבה כסף אם מחוייב להוציא הוצאות כדי לנסוע אליו. וענה לו הגר"ח: 'אכן אל תסע, תלך ברגל!' כלומר; אף שאין לך לשלם עבור הנסיעה, אתה יכול ללכת ברגל כדי לקיים המצוה, וחייב אתה ללכת ברגל, ואם כן את הנסיעה אתה עושה לצורך עצמך להקל מעליך את ההליכה.

השבוע אנו קוראים בפרשה את עשרת הדברות, ואחת הדברות היא 'כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ', וכתב הח"י **אדם** (כלל סו ס"ב): 'שמצוה לכבדם גם במחשבה, שיהיו חשובים בעיניו ובלביו, וידמה בעיניו שהם גדולים ונכבדי ארץ, אף שבעיני שאר בני אדם אינם חשובים כלל. וזהו עיקר כיבוד, שאם לא כן, הרי הוא בכלל מה שנאמר בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו ריחק ממני'. ע"כ. ומקור הדברים הוא **בספר חרדים** (מ"ע פרק א לה).

ויש להעיר על מה שנעשה נפוץ לאחרונה הרבה שיטות טיפול בנפש שמנסים לחפש את שרשי הבעיות בנפש האדם על ידי שמוצאים וורש הפגם בימי הילדות, וישי וישי מטיילים פגם בהתנהגות ההורים, ויש לדעת שבאופן שטיפול כזה מוריד מיקרת וחשיבות ההורים הרי הוא עובר על מצות כיבוד אב ואם. כפי שכתב **הרמב"ם** (הל' ממרים פ"ו ה"ז): 'עַד הֵיכָן הוּא כִּיבוּד אָב וְאִמָּה, אִפְּלוּ נִטְלוּ כִּסֵּי שֶׁל זֵהוּבִים שֶׁלּוֹ וְהִשְׁלִיכוּ בְּפִנּוּי לַיִם לֹא יִכְלִימֶם וְלֹא יִצְעֵר בְּפִנֵּיהֶם וְלֹא יִכְעֹס כִּנְגָדָם אֲלֵא יִקְבַּל גְּזִירַת הַכְּתוּב וְיִשְׁתַּקֵּי'. והיינו שאפילו אם בפועל ממש הכלימו אביו אסור להחזיק כעס בלב כנגדו.

ומה שאנו אומרים 'אבל אנחנו ואבותינו חטאנו' אין הכוונה שאנו מאשימים את אבותינו בחטאים חס ושלום, אלא הוא חלק מהאידי, שאנו מתוודים ומודים על החטא שעשינו, ואנו מודים שאנו עוברים זה החטא הגם שהוא מושרש בנו בטבע האנושי.

מאחלים 'בוקר טוב' משום שינוי כדי להזכיר שאסור להתעכב קודם התפלה. ולפי זה יש לתמהו על מה שנהוג כיום, שביום יום רגילים לאחל באידיש 'א גוט מארגן' גם לאחר התפלה, וכן מאחלים 'א גוטע נאכט' 'א גוט שבת' 'א גוטע וואך' 'א גוט מועד' ואין מקפידים לאחל דוקא במילת שלום.

ובאמת שכבר הקשה **בשו"ת יד אפרים** (אה"ע סי' פו) למה לא הביאו הפוסקים להלכה תקנת עזרא שיש לאחל את חברו בשם. ונראה דתקנה זה באמת לא היה נוהג רק בזמן בית שני שהיו מדברים בלשון הקודש, אבל לאחר שגלו והתחילו לדבר בשאר לשונות ממילא הלך תקנה זו, שבשאר לשונות אין הדרך לאחל במילת 'שלום', רק בסגנון של 'בוקר טוב' 'ערב טוב' 'תהיה בריא' וכדומה.

ויש להביא ראייה לזה ממה שכתב **הרמ"א בהלכות אבלות** (סי' שפה ס"א) דשאילת שלום שלנו אינה כשאלת שלום שבימינו, ופירשו **הבאר איתב** (שם סק"ג) והאילה רבה (סי' תקנ"ג ס"ק כא) כוונתו שאנו נוהגים לומר 'צפרא טובא' במקום 'שלום'. וכן מבואר בפירוש א' **בריב"ן הנ"ל** שאין זה תקנה חיובית (וכ"כ בשו"ת מהר"י אסאד או"ח סי' ט טעם אחר דבזמן הזה בטלה התקנה).

ובזה אפשר להבין גם מה שכתבו **האחרונים** שבזמן הזה אין להפסיק באמצע פסוקי דזמרה בשביל להשיב 'שלום', לפי שאין אנו

נוהגים לשאול בשלום בבית הכנסת (משנ"ב סי' סו סק"ב). דמאחר שממילא אין אנו מקיימים את התקנה במלואה על כן אין מקפידים על שאילת שלום.

וראיתי מי שכתב להוסיף תבלין לטעם זה על פי מה שכתב **החתם סופר** (בהגהות שו"ע או"ח סי' פה) דמשום הכי הנהיגו אבותינו את בנייהם מבלי לספר בלשון הקודש, משום שגלו לבבל שהיתה מלאה גילולים. ויש לומר דמתעם זה הפסיקו להשתמש בלשון 'שלום' מכיון שהיה מלא גילולים. וכפי שכתב **השערי תשובה** (סי' קנו סק"א) **שהאר"י הקדוש** כשהיה הולך בדרך ונותנים לו שלום היה מסתכל שאם היה במקום טהור ונקי היה משיב עליכם שלום, ואם היה במקום מטונף היה משיב ברכה טובה. וגם **במשנה ברורה** (סי' פד סק"ו) פסק 'אסור ליתן שלום לחבירו במבואות המטונפות, ונכון שלא לכתוב באגרת הרשות שלום עם וא"ו רק שלם שמצוי לזרוק באשפות'.

נתינת שלום לגויים או חילונים

בשדי חמד (מערכת א דף מ) הביא בשם **ספר מור ואהלות** (דף ה"ה ועלה לבכי) שיש לאסור לתת יד ולומר שלום לאנשים המתירים לעצמם לישיב בגילוי הראש, כי ישיבו שלום ואסור להזכיר שלום בראש מגולה. ע"כ. ו**הו"ט** (יו"ד סי' קמח ס"ק ו) כתב שגם לגויים אין לתת שלום רק יש לומר להם ברכה אחרת כשאיין חשש איבה.

מלכות באתכסיא

עד כדי כך גדולה הארת כוח הצדיק להאיר בנשמות הקשורות אליו, היינו שהגם שלא הכיר אותו עם כל זה הוא מאיר לנשמתו. וזה נקרא 'מלכות באתכסיא'.

אנו מוצאים גם להיפך, שיש וגורם רעה לנשמה הקשורה אליו ע"י שהוא נכשל בחטא. מובא סיפור מהבעש"ט הק' שפנה אל אחד מתלמידיו והוכיח אותו בדברי מוסר, שליהוי ידוע לו שאירעה רציחה באחת הערים ע"י גזלן רוצח, ואשמת אותו רצח תלויה בו. התלמיד הזדעזע מדברי המוסר הנוראים של הבעש"ט, ולא הבין כלל איזו שייכות יש לו לרצח שאיזה גזלן ביצע במקום מרוחק. הבעש"ט הסביר לו, כי אותו גזלן רוצח הוא אחד מהשייכים לענפי נשמתו, והיות שאותו תלמיד בא כמה פעמים לידי כעס ע"י מאן-דהו שהרגיש אותו. ואותו הכעס הכניס באותו גזלן, מענף נשמתו, כעס גדול כזה, עד שהגיע לידי רציחה ממש.

עוד מסופר על הבעש"ט שראה פעם כיצד אדם מחלל שבת, ונבהל הבעש"ט עד מאד, ונענה שאין אדם רואה דבר שאינו נוגע אליו, וא"כ אות היא שמעשה זה של חילול שבת שנגלה לנגד עיניו בא לרמוז לו שצריך לפשפש במעשיו. ואכן לאחר ההתבוננות אמר הבעש"ט שלא מכבר שמע שאחד מדברי דיבורים מגונים על תלמיד חכם, ולא מחה בו כדבעי, ותלמיד חכם נקרא 'שבת', ועל כן בא לעיניו מעשה זה של חילול שבת כדי לעוררו לתשובה (עיי' ספר הבעש"ט על התורה כפז-קל, ובהערה קח).

יצא לי לשוחח עם יהודי חרד ששפך לפני את מרירות צעריו על התפשטות כוחות הטומאה בדורנו עד להחריד, ואמר לי עששה חשבון הנפש מה הוא יכול לעשות לנוכח זאת, ודבר אחד יצא לו ברור, שעל כל פנים עליו לחזק את עצמו היטב בסור מרע ועשה טוב.

ואמרת לי שודאי צודק הוא, כי כאשר הוא יספר מעשיו, יגרום שכל התלויים בו ישתפרו, ומי יודע עד כמה גדולה המלכות באתכסיא שלו להשפיע שרבים בעולם ישתפרו מעשיהם.

ודכירנא כד היונא טליא ולמדתי בישיבת סלונים, שכיהן אז בראשה בעל ה**נתיבות שלום זללה"ה**, אירע עשאה בחור מתלמידי הישיבה עשה מעשה עוול. וכאשר שמע על כך ראש הישיבה נחרד כולו ואמר לעצמו: מה אוכל אני לעשות שתתקן העבר לצד יחזור שוב בעתיד?!

ובכלל צריך לדעת שכל פעולה שאדם עושה, הן לטב והן למוטב, משפיעה על כל הנוכחים, ואי אפשר לדעת עד היכן הדברים מגיעים. וסיפרו לנו על איזה **נגר פורק עול** שפעם הזמינו אצלו עבודת נגרות לפאר את מקום טומאתם בכנסיה של הגויים. אך אז נזכר הלה עובדא שאירעה בילדותו, כאשר התלוה אל אביו שהיה שומר תורה ומצוות, ואותו יום היה בשלהי דקייטא, שהחמה בערה על מאד, ובדרך הילוכם תחת השמש הקופחת הזדמן להם לעבור בעמק מוצל, אך אביו סירב לעבור תחת הצל ועבר לצד השני של הרחוב, שאל הילד את אביו לפשר הדבר, והאב ענה לו שצל זה מגיע מהבנין הסמוך שאינו אלא כנסיה של עובדי כוכבים, ואינו רוצה להנות ממנה כלל ועיקר. דבר זה נחקק בלב הבן, ואף שברבות העיתים התדרדר ולא זכה לשמור תורה ומצוות, עם זאת, עתה עמדה לפניו דמותו של אבא הטורח ללכת במקום שטוף חמה ביום הקיץ והיא זו שהצילה אותו בשעת הנסיון.

ללמדנו שאי אפשר לדעת כיצד ואימתי תשפיע פעולה כלשהי על הזולת!

ידועים דברי רביה"ק שלכל אחד מישראל, כפי בחינתו, יש לו בחינות מלכות. יש שהוא שורר בביתו, ויש שהוא מושל בביתו, וכן יש שהוא מושל על כל העולם, כל אחד לפי בחינת המלכות שיש לו, בבחינת 'שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרות'.

ומוסיף רביה"ק ואומר שבחינת המלכות שיש בכל אחד היא לא רק באתגליא אלא גם באתכסיא, דהיינו שאף שבאתגליא נראה שאין לו שום ממשלה על אלו האנשים, עם כל זה באתכסיא ובהעלם גדול, הוא מושל על אלו האנשים, כי נשמתם הם תחתיו, ונכנעים תחתיו (ליקוטי מוהר"ם סי' 11).

דברי רביה"ק שופכים אור על המעשה המובא בגמרא (עירובין נד): על **האמורא רב פרידא** שהיה לו תלמיד שהיה לומד עמו ארבע מאות פעמים כל דבר, מאחר שהיה נצרך לארבע מאות פעמים כדי להבין את הנלמד, והיתה זו מסירות נפש גדולה לרב פרידא, כי היה רבי לתלמידים והקדיש זמן רב מאד לתלמיד אחד שנוזק ללימוד ארבע מאות פעמים!

ורב פרידא ראה בזה כחלק מתפקידו הקדוש של מסירת התורה לדורות, ובפרט שלתלמיד היה רצון עצום בלתי מוגבל לזה.

קרה פעם ורב פרידא הזדרז לדבר מצוה, והתלמיד לא הבין את הלימוד גם לאחר ארבע מאות פעמים. לשאלת רב פרידא מה יום מיומיים, השיב התלמיד, שהרגיש שהרבי ממחר לדרכו, וכל רגע חשב שהנה כבר הולך הרבי, וזה גרם לו להסיח דעתו מהלימוד.

ביקש ממנו רב פרידא שיתן דעתו ויחזר ולמד עמו ארבע מאות פעמים נוספות!

פעולתו זו של רב פרידא עשתה רושם גדול למעלה, ועל כך נשאל משמיא, איזה שכר הוא רוצה עבור זה; אם לחיות ארבע מאות שנה, או שהוא ודורו יזכו לחלק לעולם הבא. בחר רב פרידא באפשרות השניה, שהוא ודורו יזכו לחיי העולם הבא. אמר הקב"ה, תנו לו זו וזו; גם עולם הבא, וגם חיים ארוכים של ארבע מאות שנה.

ואכן בסדר הדורות מובא שרבי פרידא האריך ימים מאד וחי מסוף תקופת בית שני עד עבוד כל תקופת האמוראים!

אנו רואים שלרב פרידא היתה סבלנות רבה בהקדישו זמן רב לתלמיד אחד ולא חסך שום זמן וטירחה, ולמד עם תלמיד שהיה חלוש, כל הבין שלא היה איש שיוכל ללמוד עמו. איש לא יוכל לסבול ללמוד ארבע מאות פעמים, וזו היתה דבר מביא מוסר נפשו עד שיבין במה המדובר. וזה היה דבר מביא מוסר נפשו למען נפש אחת מישראל והקריב זמן יקר כה רב למענו. ולכן זכה שהשי"ת העניק לו גם זמן בלי גבול מה שלקח ממנו אותו תלמיד קשה הבנה, ונתנו לו מן השמים הרבה שנים נוספות, כלומר היות שנהג במלכותו כיאות נתנו לו שכר שלא יפסיד.

אך לכאורה צריך להבין: מה לו ולבני דורו? ומה זכו דוקא בני דורו שביקש עליהם שכר גדול כזה?

והדבר מתבאר בכתבי האריז"ל (שער מאמרי רז"ל מס' עירובין), שאכן אין הכוונה לבני דורו החיים אתו, אלא הענין בזה הוא שכל צדיק מצדיקי הדור הוא כענף שנשמות רבות תלויות בו. וזה כוונת "הוא ודורו" היינו כל הנשמות התלויות בענף שלו, כלומר שמשכר המצוה הגדולה שלו, שגילה סבלנות ומסירות אין קץ, ולא הקפיד על כבודו וזמנו, והקריב עצמו למען תלמידו זה, הגם שהיו לו תלמידים רבים נוספים, הקדיש את כל זמנו עבור התלמיד החלש הזה - המשיך בכח זה הארה גדולה ונצחית לכל הנשמות הקשורות ותלויות בענף שלו, כך שלא דוקא אנשי דורו ממש החיים אתו יזכו לאותו שכר, אלא גם כל הדורות הבאים אחריו וגם דור זה ועד ביאת המשיח, כל מי ששייך לענפיו של רבי פרידא יזכו כולם לתיקון השלם.

ר' דוד צבי בן מוהרנ"ת (ה)

"לעסוק בתורה ותפילה ומצוות"

דבר המובן מאליה הוא, שבמצב שבו נמצא ר' דוד צבי, בעל חטוטרת ובעל יסורים גדול, לא היה בעל פרנסה גדולה ולא היה ביכולתו להמציא טרף לביתו ודי מחסרו אשר יחסר לו. אמנם מוהרנ"ת ז"ל לא אמר לנפשו נושא ח"ו רק החזיקו מכיסו ונתן לו די מחסורו אשר יחסר לו וכל הצטרכותו, כאשר רואים מה שכתב לו במכתביו, שלא ידאג אודות מה שנחסר לו, כי הוא יתן לו, אמנם יכניס כל עסקו בתורה ועבודת הש"ת.

ובאחד מכתביו הוא כותב לו בזה הלשון: "דיחיים של פרנסה אינו תלוי בצוארך, ומה שמוכרח לך קיויתי לה' **שאמלא סיפוקך, ואתה אין לך שום עסק כי אם לקבוע שיעורים הנל**, ויש זמן ביום לעסוק בשיעורין דאורייתא יותר, אך איני רוצה להכביד עליך הרבה" (עלים לתרופה, סי' ש"ס).

עוד הוא כותב לו במכתב אחר: "השם יתברך יחזק לבבך שתזכה לעסוק בתורה ותפלה ומעשים טובים בכל יום כראוי" (סי' ס"ב). **הלא עליך אין מוטל שום טירדא ושום עסק, כי אם לעסוק בתורה ותפלה ומצוות**" (סי' תל"ב) ובמכתב אחר הוא מספר על בנו ז"ל: "הוא חולה ובעל חטוטרת ועני ואביון, ואין לו שום נדן אפילו פרוטה אחת, רק מה שאני בעניתי מחזיק אותו זה תשעה שנים" (בסי' תנ"ב).

אין לו שום אמתלא להיכטל מעבודת השי"ת והנה בד בבד שמוהרנ"ת ז"ל כתב לו הרבה התחזקות, עם כל זה תבע ממנו הרבה עבודת השי"ת, ולא נתן לו להתרפות שילך ח"ו בטל, ואף שהיה בעל מום רח"ל והוקשה לו לעסוק בפרנסה וכו' עכ"ז אין לו שום אמתלא להיכטל מעבודת השי"ת, ואין שום מקום ואין שום זמן שלא יוכל לעבוד שם השי"ת, כמו שהאריך בזה הרבה רבינו ז"ל בליקו"מ, שלא יוכל להתנצל ולומר אי אפשר לעבוד את השי"ת מחמת עביות וגשמיות וכו', כי כבר גילו לנו חז"ל שבכל דברים גשמיים ובכל לשונות העכו"ם יכול למצוא בהם אלקות עיי"ש (ח"א סי' ל"ג) ושיקשר את עצמו לנקודה השייך ללבו בעת הזאת (ח"א סי' ל"ד), ומי שאי אפשר לו ללמוד כלל כגון שהוא עם הארץ או שאין לו שום ספר וכו' ה"ה מקבל מן התשוקה והשתוקקות שרוצה לעשות ולקיים את מצוות ה' כמו אברהם אבינו (ח"א סי' קמ"ב) עיי"ש, וכן הודיע לנו רבינו ז"ל שכשיש להאדם לב שיש בו אלקות אין שייך אצלו מקום כלל, כי אדרבא הוא מקומו של אין ומי שיש לו לב ישראל אין ראו לו לומר שבמקום זה אין טוב לפניו וכו' (ליקו"מ ח"א סי' נ"ו), עוד לימדנו רבינו ז"ל שאפשר לעבוד השם יתברך בכל דבר, כל אין הקדוש ב"ה בא בטרוניא עם בריותיו עיי"ש (נח"ב סי' פ"ג), וכו' בכ"מ בספרי רבינו ז"ל.

ואכן מוהרנ"ת מרבה לעוררו שיעסוק תמיד בתורה ותפילה ועבודת ה' לפי ערכו ומדרגתו ויכלתו, כפי שנעתיק מעט להלן מתוך מכתביו הקדושים.

נערך ע"י הרב רבי נחמן שווארץ שליט"א בעמ"ס "איצרות עלים לתרופה".

<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להיה"ח</p> <p>ר' צבי אודלנצ'ק שליט"א</p> <p>לרגל היננס בני אלהן נ"ו</p> <p>לעול תורה ומצוות</p> <p>וה' שיובה לנפלו לתורה לחופה</p> <p>ולפעש"ט ולדוב נחת קדושה</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להיה"ח יצחק לבונסקי הי"ו</p> <p>לרגל חולדת הבת</p> <p>וה' שיובה לנפלה לתורה לחופה</p> <p>ולפעש"ט ולדוב נחת קדושה</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להיה"ח ישראל נחמן (כ"ר נט בתוכ)</p> <p>פראנק הי"ו</p> <p>לרגל חולדת הבת</p> <p>וה' שיובה לנפלה לתורה לחופה</p> <p>ולפעש"ט ולדוב נחת קדושה</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להיה"ח מנחם מנדל דובנינץ הי"ו</p> <p>לרגל חולדת הבן</p> <p>וה' שיובה לנפלה לתורה לחופה</p> <p>ולפעש"ט ולדוב נחת קדושה</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להיה"ח</p> <p>ר' אברהם שפנדיש שליט"א</p> <p>לרגל אירוסו בתו</p> <p>עב"ג הבר"ה ישעי' (כ"ר יהודה) שילפ"נ נ"ו</p> <p>וה' שיובה לנפלה בת נאמן בישראל</p> <p>ברוך רביה"ק זצ"ל</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להיה"ח נחמן דוויש הי"ו</p> <p>לרגל חולדת הבן</p> <p>וה' שיובה לנפלה לתורה לחופה</p> <p>ולפעש"ט ולדוב נחת קדושה</p>	<p>ברכת מזל טוב</p> <p>להיה"ח טו</p> <p>חנניס תמיד זלימן מוסדותיו וכן</p> <p>והיה"ח ר' ישיב דוב קויפמאן שליט"א</p> <p>לרגל נישוא בני היה"ח ואל שמשן הי"ו</p> <p>עב"ג בשעש"ט</p> <p>וה' שיובה לנפלה בת נאמן בישראל</p>
---	--	---	---	--	--	--